

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи студентів
з дисципліни
«Екологічне право»

Харків
ХНАДУ
2011

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

До друку і в світ дозволяю
Перший проректор

І.П. Гладкий

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи студентів
з дисципліни
«Екологічне право»

Укладач

Л.А. ШЕВЧЕНКО

Відповідальний за випуск

Завідувач кафедри

економічної теорії та права

(Л.М.Яворська)

Харків
ХНАДУ
2011

Міністерство освіти і науки України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ
УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи студентів
з дисципліни
«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»
(для всіх спеціальностей)

Затверджено методичною
радою університету,
протокол № _____ від _____ р.

Харків
ХНАДУ
2011

Укладач: Л.А. ШЕВЧЕНКО
Кафедра економічної теорії та права

1. ВСТУП

Навчальна дисципліна “Екологічне право” запроваджена у вищих навчальних закладах для підготовки магістрів та спеціалістів згідно із Наказом Міністерства освіти та науки України від 20.10.2004 року № 811 за рахунок вибіркової частини змісту освіти.

Предметом учбової дисципліни “Екологічне право” є система правових відносин щодо регулювання екологічних відносин, що складаються у сфері взаємодії людини (суспільства) і природи з приводу використання, охорони природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

Мета вивчення курсу полягає у підготовці майбутніх фахівців для самостійного вирішення професійних завдань у сфері регулювання правовідносин, пов'язаних з проблемами охорони навколишнього природного середовища.

Головні завдання навчальної дисципліни полягають у формуванні у студентів системи знань, а також отримання практичних навичок та уявлень, необхідних для здійснення практичної діяльності та захисту природних об'єктів, їх експлуатації, відтворення, використання та охорони.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- поняття екологічного права та систему галузі;
- принципи та джерела екологічного права;
- екологічні права та обов'язки людини та громадянина;
- поняття та види права власності на природні об'єкти;
- поняття та основні заходи щодо забезпечення екологічної безпеки;
- правові засади екологічного управління;
- юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства

– особливості правового режиму використання та охорони природних об'єктів.

Методичні особливості читання курсу “Екологічне право” полягають у вивченні норм чинного українського законодавства, вмінні їх застосування та спрямованості на виховання культури фахівця. Читання дисципліни спирається на раніше вивчену дисципліну “Правознавство” і використовується при підготовці до модульного контролю.

Для формування системи знань та уявлень застосовується цикл лекцій згідно з існуючою тематикою та семінарські (практичні) заняття, а також з проведенням індивідуальних консультацій.

Навчальна лекція - це логічно завершений, науково - обґрунтований і систематизований вигляд певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідністю, засобами наочності та демонстрацією дослідів.

Семінарське заняття – це організаційна форма навчального заняття, на якому викладач організує обговорення із студентами питань з тем, визначених робочою програмою. Семінарські заняття проводяться у формі вирішення задач, дискусій, тренінгів, рольових ігор, «мозкових атак»,

обговорення, кейс-методів (метод аналізу конкретних ситуацій), презентацій та т.і.

Самостійна робота студентів – одна з форм організації навчання, основна форма оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час за розкладом.

Поточний та підсумований контроль знань і вмінь здійснюється у формі:

- оцінювання знань студентів у процесі семінарських занять;
- оцінювання виконання індивідуального навчально-дослідницького завдання;
- проведення проміжного (поточного) контролю;
- проведення підсумкового (модульного) контролю.

Усі види занять розроблено відповідно до положень Болонської декларації.

II. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Поняття і система екологічного права України

Вступ до дисципліни “Екологічне право України”.

Відносини, що складаються у сфері охорони навколишнього природного середовища. Сутність екологічного права України. Співвідношення екологічного права з іншими галузями права. Поняття екологічного права та етапи його розвитку. Система та значення екологічного права.

Об’єкти екологічного права та природні ресурси. Принципи екологічного права. Система джерел екологічного права

Національні джерела правового регулювання екологічного права та їх види. Конституція України - як основне джерело регулювання правовідносин у сфері охорони навколишнього природного середовища. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» природоресурсові кодекси України як джерела регулювання відносин щодо використання й охорони відповідно землі, лісів, вод, і надр. Чинне законодавство України про охорону навколишнього природного середовища. Закони України «Про надра», «Про тваринний світ», «Про екологічну експертизу», «Про екологічний аудит» та їх основні положення. Інші законодавчі акти України про охорону навколишнього природного середовища. Укази Президента України щодо охорони навколишнього природного середовища Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. Накази та інструкції міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Стандарти у сфері захисту навколишнього природного середовища. Судова практика як невід’ємна частина джерел екологічного права.

Види міжнародно-правових актів про охорону навколишнього природного середовища. Багатосторонні угоди та їх види. Міжнародні договори, конвенції, пакти, протоколи.

Семінарські заняття

1. Поняття екологічного права та його значення в сучасній системі права.
2. Історія виникнення та розвиток екологічного права.
3. Предмет та об’єкти екологічного права.
4. Метод правового регулювання екологічного права.
5. Джерела екологічного права
6. Система та принципи екологічного права.

Основні завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати становлення екологічного права та визначити поняття предмета та метода галузі.
2. Ознайомитись з текстами основних законів, кодексів, міжнародних конвенцій та договорів у сфері охорони навколишнього природного середовища.

3. Визначити систему екологічного права та його співвідношення з іншими галузями.
4. Об'єкти екологічного права.
5. Дати перелік принципів екологічного права.

Задача

1. При перевірці діяльності акціонерного товариства «Машбудпроект» представником територіальної інспекції з використання та охорони вод було встановлено, що зазначене товариство систематично здійснює скидання неочищених стічних вод до розташованої поруч водойми. Співробітники акціонерного товариства пояснили, що діяли за наказом керівництва з метою отримання прибутку від економії коштів на очищення стічних вод. Представник територіальної інспекції з використання та охорони вод подав позов до суду.

Вирішіть справу.

Охарактеризуйте повноваження Державного комітету України по водному господарству та його територіальних органів.

Яке рішення слід винести по справі?

Модульний контроль

Заліковий модуль 1, змістовий модуль 1.

1. Предметом екологічного права є:
 - а) екологічні правовідносини;
 - б) екологічні права та обов'язки;
 - в) джерела екологічного .
 - г) екологічні об'єкти.
2. Суб'єктами екологічного права не можуть бути:
 - а) іноземці;
 - б) недієздатні особи;
 - в) іноземні держави;
 - г) юридичні особи.
3. Методом екологічного права є:
 - а) сукупність засобів та прийомів, через які право впливає на екологічні правовідносини;
 - б) екологічні правовідносини, що складаються між фізичними та юридичними особами з приводу володіння, використання, відтворення та охорони навколишнього природного середовища;
 - в) сукупність прав та обов'язків фізичних та юридичних осіб в екологічній сфері.

Тема 2. Екологічні права та обов'язки громадян

Поняття та гарантії екологічних прав громадян. Характеристика інституту екологічних прав і обов'язків громадян. Зміст основних конституційних екологічних права. Визначення критеріїв безпечності довкілля при реалізації права на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище. Способи одержання екологічної інформації Аналіз особливості відшкодування шкоди, заподіяної життю і здоров'ю громадян через негативний вплив довкілля. Характеристика системи гарантій реалізації та способів захисту екологічних прав громадян.

Семінарські заняття

1. Надати загальну характеристику системи екологічних прав і обов'язків громадян України;
2. Поняття права на безпечне для життя і здоров'я довкілля.
3. Забезпечення та захист екологічних прав громадян України.
4. Право на одержання екологічної освіти.
5. Право громадян на участь у розробці та здійсненні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища.
6. Право на відшкодування шкоди, заподіяної порушенням права на безпечне довкілля. .

Задачі

1. Громадянин Канади Т. звернувся до Мукачівської міськради із заявою повернути йому в приватну власність земельну ділянку, яку він отримав у спадщину у 1938 р. На підтвердження своїх вимог він надав посвідчення в посольстві України в Канаді копії правоустановчих документів. Міськрада відмовила у задоволенні заяви у зв'язку з забудовою земельної ділянки військовими об'єктами та запропонувала отримати іншу земельну ділянку, розмір якої встановлений чинним Земельним кодексом України. Для задоволення своїх вимог Т. звернувся до суду.

Вирішіть справу. Визначити порядок і умови придбання у приватну власність земельних ділянок іноземними громадянами.

2. Цегельний завод уклав із сільськогосподарським ТОВ "Зоря" договір оренди кар'єру строком на 3 роки для видобутку глини, як корисних копалин місцевого значення. Орендну плату завод згідно з договором мав сплачувати у вигляді п'яти тисяч штук цегли щомісяця. У зв'язку з тим, що завод систематично порушував строки та розміри орендної плати, ТОВ "Зоря" звернулося до суду з позовом про дострокове припинення договору оренди. Яке рішення має прийняти суд? Які правові наслідки визнання угод недійсними?

Основні завдання для самостійної роботи

1. Яка система екологічних прав та обов'язків громадян України закріплена сьогодні законодавством?
2. Які особливості системи екологічних прав та їх місце в системі прав людини і громадянина?
3. Проаналізуйте систему екологічних прав громадян. Які з них є самостійними, а які базуються на загальних, раніше встановлених правах?
4. Що становить зміст екологічної інформації?
5. Проаналізуйте порядок подання запиту про надання екологічної інформації.
6. Які підстави для відшкодування шкоди, заподіяної життю і здоров'ю громадян внаслідок негативного впливу на довкілля?
7. Яка система гарантій забезпечення екологічних прав закріплена Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища»?
8. Виникнення та здійснення авторського права.
9. Яка ваша думка про реалізацію екологічних прав? Ким і як вони гарантуються і забезпечуються?

Модульний контроль

Заліковий модуль 1, змістовий модуль 2.

1. До гарантій екологічних прав громадян належать:
 - а) економічні та організаційні;
 - б) ідеологічні та громадські;
 - в) політичні та міжнародні;
 - г) юридичні;
 - д) усі перераховані.
2. Місцеві ради народних депутатів у галузі охорони навколишнього природного середовища не мають права:
 - а) затверджувати місцеві екологічні програми;
 - б) організовувати проведення, у разі необхідності, екологічні експертизи;
 - в) встановлювати, у разі потреби, нормативи нормативи екологічної безпеки, більш суворі ніж ті, що діють загалом на території України;
 - г) давати згоду на розміщення на своїй території підприємств, установ, організацій;
3. Громадяни мають право:
 - а) на безпечне для життя та здоров'я навколишнє природне середовище;
 - б) здійснювати підприємницьку діяльність з додержанням вимог екологічної безпеки;
 - в) охороняти природу;
 - г) користуватися природними багатствами;

Тема 3.

Право власності на природні ресурси в Україні

Поняття та зміст права власності. Об'єкти та суб'єкти права власності. Виникнення прав власності. Специфіка природних об'єктів права власності. Особливості права власності на земельні ресурси, право власності на атмосферне повітря, право власності на ліси, право власності на надра, право власності на тваринний світ; право власності на природні об'єкти, право власності на території природно-заповідного фонду; право власності Українського народу. Співвідношення конституційних та галузевих норм щодо власності на природні ресурси. Зміст права власності на природні об'єкти. Право власника об'єкта природи щодо володіння ним. Право користування об'єктом. Право розпорядження об'єктом природи. Загальна характеристика відносин власності.

Форми власності на природні ресурси. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на природні ресурси. Право природокористувачів. Захист прав власників природних об'єктів.

Семінарські заняття

1. Які особливості природних об'єктів як об'єктів власності, на відміну від інших матеріальних об'єктів власності?
2. Які колізії присутні в законодавстві щодо регулювання власності на окремі природні об'єкти?
3. Який режим власності встановлений Конституцією України щодо природних об'єктів?
4. Дайте теоретичний аналіз конструкції «право власності Українського народу»? Яка ваша думка щодо механізму реалізації відповідного конституційного положення.
5. Які природні об'єкти відповідно до законодавства України можуть перебувати в приватній власності?
6. Дайте узагальнену характеристику елементів відносин власності на природні ресурси.
7. Дайте перелік суб'єктів права власності на природні ресурси стосовно кожної з можливих форм власності.
8. Проаналізуйте положення проресурсових кодексів та законів і визначте екологічні обмеження щодо реалізації права власності, які в них закріплені.

Задачі

1. Гр-н С. звернувся до селищної ради з проханням передати йому у власність ліс площею 3 га., що розташований з його будівлею. В заяві він

просив передати йому земельну ділянку під лісом йому в оренду, а сам ліс у власність. Селищна рада відмовила йому з посиланням на те, що С. є Приватний підприємець К. розводив у неволі для продажу за кордон екзотичних тварин, окремі види яких були занесені до Червоної книги України. Державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища вважає дії К. незаконними, тому звернувся до суду з позовом про вилучення тварин та скасування реєстрації приватного підприємця за зайняття незаконною діяльністю.

Вирішити справу? Які підстави та порядок виникнення права приватної власності на об'єкти тваринного світу?

2. Приватний навчальний заклад мав у своєму розпорядженні окремих будинок, земельна ділянка під яким була надана йому в тимчасове користування терміном до 2002 року. Після закінчення терміну користування землею міськрада відмовила у продовженні терміну тимчасового користування запропонувавши переоформити земельну ділянку у власність або в оренду. Вважаючи дії міськради незаконними, навчальний заклад звернувся до суду.

Чи відповідає рішення міськради закону?

3. Напередодні Нового року ТОВ „Хвоя” уклало договір з лісництвом на заготівлю та продаж хвойних порід дерев. Податкова інспекція заборонила товариству продаж дерев, тому що вважає їх незаконнодобутими. ТОВ «Хвоя» звернулося до суду за захистом своїх прав.

Яке рішення має прийняти суд? Які види відповідальності за порушення права державної власності на ліси. Які підстави набуття лісу у приватну власність?

4. Селищна рада надала фермеру С. в оренду ставок для риборозведення строком на 25 років. Рибінспекція вважає, що цей договір має бути погоджений з органами рибоохорони, тому заборонила фермеру використовувати водойму. Прокурор району, розглянувши скаргу фермера на дії рибінспекції, звернувся до суду з позовом про припинення договору оренди, у зв'язку з порушенням права державної власності на води. Вирішіть справу.

Чи законне рішення селищної влади?

Чи зміниться ваше рішення якщо С. прийме громадянство України?

Проведіть аналіз наведеної ситуації.

Модульний контроль

Заліковий модуль 1, змістовий модуль 3.

1. Право власності на природні ресурси в Україні існує у таких формах:

- а) державна, колективна, приватна;
- б) державна, комунальна, приватна;
- в) виключна власність народу України, державна, колективна, приватна.
- г) лише державна власність.

2. Об'єктами права власності на природні ресурси є:

- а) природні та штучно створені ресурси, які зареєстровані в обліково-кадастровій документації як об'єкти володіння, користування та розпорядження;
 - б) лише природні об'єкти, які зареєстровані в обліково-кадастровій документації як об'єкти володіння, користування та розпорядження;
 - в) усі природні об'єкти, які знаходяться на території України;
 - г) лише ті природні об'єкти, якими володіють фізичні та юридичні особи.;
3. Суб'єктами права власності є....
4. Зміст права власності на природні ресурси...

Тема 4.

Право забезпечення екологічної безпеки

Поняття екологічної безпеки. Національна безпека. Закон України «Про основи національної безпеки України». Об'єкти національної безпеки. Суб'єкти національної безпеки. Види екологічної безпеки. Небезпечна діяльність фізичних та юридичних осіб. Основні заходи щодо забезпечення екологічної безпеки. Екологічні вимоги щодо окремих видів діяльності. Екологічні вимоги та безпека при розміщенні і розвитку населених пунктів. Біологічна та генетична безпека. Ризик. Правове забезпечення радіаційної безпеки.

Семінарські заняття

1. Дайте поняття екологічної безпеки..
2. Що є об'єктами національної безпеки.?
3. Дайте перелік суб'єктів забезпечення національної екологічної безпеки.
4. Які види екологічної безпеки ви знаєте?
5. Які основні заходи щодо забезпечення екологічної безпеки існують в Україні.?
6. Які екологічні вимоги та безпека застосовуються при розміщенні і розвитку населених пунктів?
7. Що таке біологічна та генетична безпека?
8. Надайте аналіз правовому забезпеченню радіаційної безпеки.

Основні завдання для самостійної роботи

1. Дайте поняття національної та екологічної безпеки.
2. Ознайомитись з текстом Закону України «Про основи національної безпеки України»
3. Що ви можете сказати з приводу об'єктів та суб'єктів національної безпеки.
4. Визначити види національної безпеки.
5. Які існують екологічні вимоги щодо окремих видів діяльності.

6. Екологічні вимоги та безпека при розміщенні і розвитку населених пунктів.
7. Екологічно безпечне використання засобів захисту рослин, мінеральних добрив, нафти, нафтопродуктів, токсичних, хімічних речовин.
8. Що таке генетична та біологічна безпека? Дайте поняття генетично модифікованого організму.
9. Розкрийте суть правового забезпечення радіаційної безпеки
10. Розкрийте суть охорони навколишнього природного середовища від забруднення відходами.

Задача

1. У місті Миколаєві на березі Південно-Бузького лиману закрито акціонерне товариство “Ніка-Тера” розпочало будівництво терміналу (порту) для перевантаження калійних добрив. Це будівництво проводилось з порушенням відповідних норм і стандартів, розпочалося без позитивного висновку державної екологічної експертизи. Дізнавшись про це, громадськість міста звернулася до різних органів, і будівництво було призупинене в зв’язку з порушенням природоохоронного законодавства. Паралельно громадськість провела громадську екологічну експертизу, результати якої засвідчили неможливість будівництва такого об’єкту в даній місцевості, оскільки це завдало б суттєву шкоду довкіллю і загрожувало б здоров’ю людей.

Міністерство охорони навколишнього природного середовища затвердило позитивний висновок державної екологічної експертизи, не врахувавши думку громадськості, достовірні дані щодо стану небезпеки даної місцевості, порушивши порядок проведення державної екологічної експертизи. Зокрема, замовниками не була опублікована Заява про екологічні наслідки діяльності та інше.

У яких випадках проведення державної екологічної експертизи є обов’язковим? Визначити порядок її проведення та порядок припинення будівництва у зв’язку з порушенням вимог чинного екологічного законодавства, а також компетенцію державних органів у цій сфері. Розглянути форми участі громадськості у вирішенні екологічних спорів. Вирішити справу.

Модульний контроль

Заліковий модуль 2, змістовий модуль 3

1. Екологічна безпека це....
2. Джерелами екологічного ризику є:
 - а) правомірна діяльність екологічного характеру;
 - б) неправомірна діяльність екологічного характеру;
 - в) діяльність фізичних та юридичних осіб;
3. До заходів досягнення екологічної безпеки належать:

а) зведення до мінімуму рівня радіаційного забруднення; захист і збереження від забруднення, виснаження і нераціонального використання земельних ресурсів ;

б) захист від забруднення повітряного басейну; захист від забруднення, засмічення і виснаження вод, зокрема підземних;

в) захист та відтворення лісів; піднесення екологічного значення природно-заповідного фонду; знешкодження, утилізація і поховання промислових та побутових відходів; розвиток системи екологічної освіти і виховання;

г) усе перераховане в пунктах а) – в).

Тема 5

. Економіко-правовий механізм природокористування та охорони навколишнього природного середовища

Загальна характеристика економіко-правового механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища. Збір за спеціальне використання природних ресурсів. Збори за забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів. Структура зборів та порядок їх стягнення. Орендна оплата. Нормативи зборів. Ліміти. Фінансування екологічних заходів. Екологічне страхування. Екологічний аудит. Фонди охорони навколишнього природного середовища. Власні кошти підприємств, установ та організацій.

Семінарські заняття

1. У чому суть та мета встановлення економічного механізму в галузі охорони навколишнього природного середовища?
2. Які елементи входять в структуру економічного механізму в галузі охорони навколишнього природного середовища?
3. У чому суть збору за забруднення навколишнього природного середовища? Чим він регулюється?.
4. У чому суть встановлення лімітів в галузі охорони і використання навколишнього природного середовища? Яка діяльність підлягає лімітуванню?
5. У чому суть збору за спеціальне використання природних ресурсів?
6. Якими нормативно-правовими актами регулюється порядок зборів за спеціальне користування надрами, водами, лісами, тваринним світом?
7. Які види заходів економічного стимулювання охорони довкілля передбачені законодавством?.

8. Який статус Державного фонду охорони навколишнього природного середовища.
9. Які особливості відносин екологічного страхування?

Задачі

1. Під час проведення митного огляду автотранспортних засобів, які перетинали митний кордон України, державний інспектор у кількох рефрижераторах виявив контейнери з гумусом (родючим шаром ґрунту). Документів, які б давали право на вивезення ґрунту, у водіїв рефрижераторів не було. Вони пояснили, що після розвантаження багажу на одному з підприємств міста до них звернувся працівник однієї сільськогосподарської фірми, який запропонував на вигідних умовах придбати ґрунт.

Вирішити справу.

2. Для ремонту ділянки автомобільної дороги будівельне управління брало ґрунт із сусіднього земельного масиву, який орендував виробничий сільськогосподарський кооператив. У зв'язку з цим начальник управління і голова кооперативу уклали договір, згідно з яким управління взяло на себе обов'язок збудувати водойму для кооперативу на ділянці, з якої вивезена земля. Вважаючи дії посадових осіб, які уклали договір, незаконними, прокурор району звернувся з позовом до суду про стягнення з управління на користь кооперативу 80 тис. грн., які складають витрати, необхідні для приведення даної земельної ділянки в належний стан.

Вирішити справу.

Основні завдання для самостійної роботи

1. Що розуміють під економіко-правовим механізмом природокористування?
2. Які існують основні напрями економіко-правового механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища?
3. Які основні елементи складають економіко-правовий механізм?
4. Що таке стимулювання природоохоронної діяльності?
5. Як здійснюється фінансування екологічних заходів?
6. Дайте характеристику Фонду охорони навколишнього природного середовища?
7. Які основні джерела фінансування Фонду?
8. Які збори за спеціальне природокористування та забруднення навколишнього природного середовища існують на сьогоднішній день?
9. Як здійснюється збір за спеціальне використання природних ресурсів?
10. Що таке орендна плата за землю?
11. Яка існує плата за користування надрами? .
12. Що таке збір за геологорозвідувальні роботи?.
13. Що таке ліміт на розміщення відходів?.
14. Дайте характеристику екологічному страхуванню.
15. Які є підстави для виникнення страхових відносин?.

16. Дайте поняття екологічному аудиту

17. Яка існує відповідальність за порушення законодавства про екологічний аудит?

Модульний контроль
Заліковий модуль 2, змістовий модуль 5.

1. Суть економічного методу полягає в застосуванні....

2. Збори за використання природних ресурсів місцевого значення надходять до:

- а) Державного бюджету;
- б) бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів;
- в) фонду охорони навколишнього природного середовища;
- г) бюджету обласних державних адміністрацій

3. Ліміти скидів забруднюючих речовин в навколишнє природне середовище встановлюють:

- а) Міністерство економіки України;
- б) Міністерство охорони навколишнього природного середовища;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Міністерство охорони здоров'я України.

4. Екологічне страхування це....

ТЕМА 6

Відповідальність за порушення екологічного законодавства

Поняття та підстави юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Суб'єкти правопорушень. Об'єкти екологічних правопорушень. Об'єктивна та суб'єктивна сторони правопорушень. Функції юридичної відповідальності Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення. (Екологічні проступки). Кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення. Кримінальний злочин. Склад екологічного злочину. Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення. Екологічна шкода. Відшкодування збитків. Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення. Трудові обов'язки, що пов'язані зі здійсненням природоохоронних заходів. Дисциплінарні стягнення.

Семінарські заняття

1. Поняття юридичної відповідальності за екологічні.

2. Які особливості інституту юридичної відповідальності існують за екологічні правопорушення?
3. В яких випадках може допускатись одночасне застосування заходів юридичної відповідальності і заходів економічного механізму?
4. Порівняйте порядок сплати зборів за забруднення довкілля (як елемент економічного механізму) та відшкодування шкоди заподіяної негативним впливом на довкілля (в порядку юридичної відповідальності) за критеріями підстав застосування, суб'єктів, розмірів, порядку стягнення виплат тощо.
5. Яка основна характеристика екологічного правопорушення визначає його «екологічну спрямованість» і відрізняє від інших – «не екологічних»?
6. Коли і за яких підстав може застосовуватися дисциплінарна відповідальність в екологічних відносинах?
7. На основі аналізу КпАП України визначте перелік органів уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення в галузі охорони навколишнього природного середовища.
8. Які екологічні протиправні діяння віднесені КК України до злочинів в галузі охорони довкілля.
9. Чим відрізняються екологічні злочини від інших правопорушень?
10. Яка особливість визначення розмірів шкоди, заподіяної об'єктам природи?
11. Що собою представляють затверджені такси чи методики, які використовуються для визначення розміру збитків, заподіяних об'єктам природи?

Задачі

1. Директор інституту тваринництва організував колективне полювання на території біосферного заповідника та його буферній зоні, використовуючи нарізну зброю, стрільбу з-під фар вночі, а також собак, що охороняють худобу інституту. Визначити правовий режим біосферних заповідників та їх зон, а також юридичну відповідальність за його порушення. У чому полягають особливості діяльності біосферних заповідників.
2. Напередодні Нового року гр. М. зрубав блакитну ялинку в ботанічному саду, а гр. Н. – таку ж ялинку на території національного природного парку, за що вони були затримані робітниками міліції та оштрафовані. В той же час державтоінспекцією був затриманий гр. С., який на особистому транспорті привіз на базар смереки, зрубані в заповіднику. Визначити відповідальність винних за ці дії.

Основні завдання для самостійної роботи

1. Що таке екологічні правопорушення?
2. Що є об'єктом (предметом) екологічного правопорушення?
3. Хто є суб'єктом екологічних правопорушень?
4. Дайте поняття юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
5. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення.
6. Які адміністративно-правові стягнення застосовуються до порушників екологічних проступків.

7. Хто є суб'єктом адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення?
7. Дайте склад екологічного злочину. Чим він відрізняється екологічний злочин від адміністративного екологічного проступку.
8. Що таке цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення.
9. Дайте визначення екологічній шкоді.
10. Які методики визначення розміру шкоди існують?
11. Назвіть підстави застосування дисциплінарної відповідальності.

III. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна нормативна література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
2. Кодекс про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984р. // Відомості Верховної Ради. – 2001. - № 27. – Ст.132.
3. Цивільний Кодекс України: Коментар. – Харків: Одиссей, 2003. – 856 с.
4. Кодекс України про надра від 27.07.1994 // Відомості Верховної Ради України. - № 36. – Ст.340.
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 // Офіційний вісник України. – № 21 від 08.06.2001.
6. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №41. – Ст.546.
7. . Закон України «Про охорону атмосферного повітря» в редакції Закону України від 21.06.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2001, N 48. - Ст.252.
8. . Закон України «Про рослинний світ» від 09.04.1999 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22-23. – С. 198
9. Закон України «Про тваринний світ» від 13.12.2001р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 97.
10. Закон України «Про природно-заповідний фонд» від 16.06.1992р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.
11. Закон України «Про екологічну мережу» // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст.502.
12. Закон України «Про охорону нових сортів рослин» // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 20. – С. 149.
13. Закон України «Про екологічну експертизу від 9 лютого 1995р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 8. – 54 с.
14. . Закон України «Про відходи» від 5 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36-37. – Ст. 242.

15. Водний кодекс України від 06.06.1995р. (з наступними змінами та доповненнями) за №213-ВР //Відомості Верховної Ради України. – 1995. - №24. – Ст.214.

16. Земельний кодекс України від 25.10.2001р.(з наступними змінами та доповненнями) за №2768-111 //Офіційний вісник України. – 2001. - №46. – Ст.2038.

17. Кодекс України про надра від 27 липня 1994р.(з наступними змінами та доповненнями) за №132/94-ВР//Відомості Верховної Ради України. – 1994. - №36. – Ст.340.

18. Лісовий кодекс України від 21.01.1994р.(з наступними змінами та доповненнями) у новій редакції від 08.02.2006р. за №3404-1У//Відомості Верховної Ради України. – 2006. – №21. – Ст.170.

19. Закон України “Про власність” від 26 березня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 20. – С. 249.

20. Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України від 16.05.1995р.(з наступними змінами та доповненнями) за №16295-ВР//Відомості Верховної Ради України. – 1995. - 1995. – № 21. – Ст. 152.

21. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003р.(з наступними змінами та доповненнями) // Офіційний вісник України. – 2003. – № 29. – Ст. 1433.

22. Закон України «Про об’єкти підвищеної небезпеки України» від 18.01. 2001р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 7. – Ст. 268.

23. Закон України «Про проведення з радіоактивними відходами» від 30.06.1995р. за №256/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 27. – Ст.199.

24. Закон України «Про стандартизацію» від 17.05.2001р. за №2408-111// Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 31. – Ст. 145.

25. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності:від 01.06.2000р за №1775-111 // Відомості Верховної Ради України. –2000. – № 36.- Ст.299

26. Постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік видів діяльності, що становлять підвищену екологічну небезпеку» від 27.07.1995р. № 554 від 18 липня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1995. – № 14. – Ст. 91.

27. Положення про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів від 10.08.1992р. // Збірник Постанов Кабінету Міністрів. – 1992. – № 9. – Ст. 217.

28. Постанова Кабінету Міністрів України «Про встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення від 10.08.1992р.за № 459 //Зібрання постанов Уряду України – 1992. – № 9. – Ст.217.

29. Положення про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів: Затвердження Постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.1992р.за №459 // Збірник постанов Уряду України. – 1992. – № 9 – Ст.217.

30. Господарський кодекс України від 16.01.2003р.//Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 18, 19-20, 21-22. – Ст.144.

31. Закон України «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення» від 13.12.2001р. за №2893-111 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - №14.- Ст.96.

32. Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля. Постанова Пленуму Верховного Суду від 10.12.2004р. за №17. // Вісник Верховного Суду України – 2004. – №1. – Ст.9

33. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ:Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004р. за №7 // Вісник Верховного Суду України. – 2004.- №6. – С.22.

34. Методика розрахунку розмірів збитків від забруднення нафтою від 26.04.2003 за №631 // Офіційний вісник України. – 2003. - № 18-19. Ст.844.

35. Про затвердження Переліку річок та водойм, що віднесені до водних об'єктів місцевого значення: Наказ Держкомводгоспу від 03.06.1997р. за №41 // Офіційний вісник України. – 1998. - №11. - Ст. 60.

Додаткова література:

1.Андрейцев В. І. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак.: акад.курс/В. І. Андрейцев, Г. І. Балюк, М.В. Красновата ін.; Заред. В. І. Андрейцева. -К.: Істина, 2001. - С. 10-49.

2.Андрейцев В.І. Екологічне право.- К.: Вентурі, 1996.-186 с.

3.Андрейцев В.І. Екологічний ризик в системі правовідносин екологічної безпеки й проблеми практичної теорії // Право України. – 1999. - № 1. – С.63-67.

4.Андрейцев В, І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук. практ. посібн.-К.: Знання-Прес, 2002.-331 с.Баб'як О.С, Біленчук П Д., Чирва Ю. О. Екологічне право України: К. -Атіка, 2000. -216 с.

4.Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. посібник.- К.: Юрінком Інтер, 2006.- 192 с.

6.Бринчук М. М. Комплексность в экологическом праве//Экологическое право. - 2004. - № 6. - О 19-28.

7. Габитов Р. Х. Воздухоохранное право: ключевые понятия//Экологическое право. - 2004. - № 5. - С. 9-11.

8. Гавриш С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля України: Проблеми теорії, застосування та розвитку кримінального законодавства. - К.: Верховна Рада України. Інститут законодавства, 2002.-660 с.

9. Григор'єваТ. В. Правове регулювання використання й охорони водних живих ресурсів.-Автореф. ... к.ю. н. ... 12.00.06.-Х.: Національна юридична академія України Імені Ярослава Мудрого, 2005.- 16 с.

10. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів/В. К. Попов, А. П. Гетьман, О В. Разметаев та ін.; За ред. В. К. Попова, А. П. Гетьмана. - Харків: Право, 2007.-485 с.

8. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник/Г. І. Балюк, М. В. Краснова, Ю.С. Шемшученко та інші; За ред. Ю. С. Шемшученка.- К.: "Юридична думка", 2008.-856 с.

12. Земельне право України: Підручник/М. В. Шульга (кер. авт. кол.), Г. В. Анісімова, Н. О. Багай, А. П. Гетьман та ін.: За ред М. В. Шульги.- К.: Юрінком Інтер, 2004.- 368 с.

13. Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар [3-є вид., перероб. і доп.] [В.І. Андрейцев, Г.І. Балюк, А. П. Гетьман та ін.]; За ред. В. І. Семчика. - К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2007-896 с.

14. Кірін Р. С. Поняття надр: еколого-правові аспекти//Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. - 2001. - Випуск 44. - С. 47-54.

15. Кобецька Н.Р. Екологічне право України: 2-ге видання. -К. 2009.

16. Ковтун О.М. Правові аспекти охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.-Автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06.-К., 2008.- 16с.

17. Комарницький В. М., Шевченко В. І., Єлькін С.В. Екологічне право: Навчальний посібник - 3-є вид.. Центр навчальної літератури, К.: 2006.-224 с.

18. Кудінов В. Правове регулювання охорони земель: стан та перспективи//Підприємництво, господарство і право.-2009.-М 11.-С. 104-107.

19. Лушпаєв С. О. Питання правового регулювання використання атмосферного повітря//Форум права. - 2008 - № 3. -С.343-346.

20. Мельничук О. І. Міжнародно-правовий статус всесвітньої культурної і природної спадщини/Мельничук О. І. - К.: Наукова думка, 2008. - 288 с.

21. Попов В., Гетьман А. Правові проблеми використання і охорони рослинного світу//Право України. - 2000. - № 1. -С.51-53.

22. Рябець К. Деякі проблеми правового регулювання водокористування//Вісник Національної академії прокуратури України. - 2008. - 2. - С. 92-96.

23. Тихий П. Дика фауна як об'єкт екологічних правовідносин//Право України. - 1999. 1 № 2.

24. Хохлова І. В., Шем'яков О.П. Виникнення права надрокористування в Україні//Вісник ХНУВС: Збірник наук. Праць. - 2009. - Вип. 44.

25. Шульга А. М. Кримінально-правова охорона земель від забруднення або псування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.-Х., 2004.-21 с.

26. Шемшученко Ю.С. Правовые проблемы экологии. – К.: Наукова думка, 1989. – с.5-18.

27. Мала гірнича енциклопедія: В 3-х т./За ред. В. С. Білецького.-Дон.: «Донбас», 2004.